

Сахно Андрій Євгенович

*Аспірант кафедри філософії факультету соціології і права
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
Інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна)*

<https://orcid.org/0009-0001-8739-0333>

e-mail: sakhno_a_ye@ukr.net

**ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ І СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ
НА КОНСТРУЮВАННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЮ ГЕНДЕРНИХ
ІДЕНТИЧНОСТЕЙ**

Резюме

У статті здійснено теоретичний аналіз впливу цифрових платформ і соціальних мереж на конструювання та трансформацію гендерних ідентичностей у сучасному суспільстві. На основі синтезу квір-теорії, концепції гендерної перформативності Джудіт Батлер, теорії медіатизації та пост-структуралістських підходів до ідентичності розглядаються механізми, через які онлайн-середовище стає простором розширеної гендерної перформативності. Показано, що цифрова перформативність більше не обмежується тілесним повторенням, а розгортається через гібридні техно-тілесні конфігурації. Особливу увагу приділено специфіці цифрових практик самопрезентації (візуальні фільтри, множинні акаунти, текстові маркери, AR-ефекти) на платформах Instagram, TikTok та Twitter/X як технологіям створення гендерфлюїдних і небінарних ідентичностей. Розглянуто феномен «цифрового аватара» як постійної, а не епізодичної гри з гендерними кодами. Проаналізовано амбівалентність соціальних медіа: з одного боку, вони розширюють гендерний спектр і забезпечують видимість маргіналізованих ідентичностей, з іншого — сприяють новим формам нормалізації через алгоритмічну регуляцію, комерціалізацію небінарності та естетизацію «прийнятних» форм квірності. Доведено, що алгоритми рекомендацій формують «гендерні бульбашки», які одночасно посилюють і маргіналізують певні ідентичності. Окремо розглянуто роль платформного капіталізму в трансформації гендерного активізму в брендований перформанс та

потенціал цифрових субкультур для опору гегемонним гендерним наративам. Розвинуто концепт «алгоритмічної цитувальності» як нового механізму дисциплінування гендеру. Теоретично обґрунтовано, що множинні профілі та «фінста» (fake Instagram) стають сучасним аналогом гетеротопій Мішеля Фуко, в яких можливе тимчасове призупинення бінарного гендерного порядку. Показано зв'язок між постгуманістичною теорією (Р. Брайдотті, К. Гейл) та можливістю кібер-гендерного гібриду, що виходить за межі антропоцентричної тілесності. Критично переосмислено поняття «автентичності» гендерної ідентичності в умовах постійної медіатизованої редагованості «я». У висновках обґрунтовано, що цифрова сфера виступає водночас емансипаторним і дисциплінарним простором, який вимагає критичного переосмислення традиційних понять автентичності, тілесності й гендерної стабільності. Підкреслено необхідність розроблення нової онтології гендеру, що враховує нелінійність, розподіленість і алгоритмічну опосередкованість сучасної ідентичності. Запропоновано напрямки подальшого теоретичного розроблення проблеми гендерної ідентичності в умовах платформізованої публічності, алгоритмічного управління видимістю та пост-людської тілесності.

Ключові слова: гендерна ідентичність; людина; співжиття; квір-теорія; небінарність; медіатизована ідентичність; постгуманізм; гетеротопія; гендер.

Вступ

Сучасне суспільство стикається з фундаментальним викликом «платформізації», коли соціальні та ідентифікаційні процеси, зокрема конструювання гендерної ідентичності, зміщуються у цифрове, алгоритмічно опосередковане середовище, що вимагає критичного переосмислення класичних соціологічних та квір-теоретичних моделей. Існуюча теоретична прогалина полягає у нездатності традиційних концепцій гендерної перформативності (Джудіт Батлер), сфокусованих на тілесному повторенні, адекватно пояснити гібридний, розподілений та техно-опосередкований характер цифрової самопрезентації, де цифрові платформи виступають активними агентами конструювання гендеру, а не просто технічними посередниками. Дослідження є актуальним не лише для розширення меж квір-теорії та постгуманізму через розроблення концептів «алгоритмічної цитувальності» та «цифрових гетеротопій», але й має практичне значення для розуміння амбівалентності платформ, які одночасно емансипують, надаючи видимість маргіналізованим ідентичностям, та дисциплінують через алгоритмічну регуляцію і комерціалізацію. Таким чином, головна проблематика статті стосується необхідності теоретичного обґрунтування нової онтології гендеру, що враховує його нелінійність, флюїдність та алгоритмічну опосередкованість в умовах домінуючого платформного

капіталізму, щоб адекватно реагувати на нові форми нормалізації та дискримінації у цифровому просторі.

Сучасний науковий дискурс, що осмислює конструювання гендерної ідентичності у платформізованому середовищі, ґрунтується на міждисциплінарному синтезі ключових теоретичних напрямків. Фундаментальні основи закладено у класичних працях Джудіт Батлер, де концепція перформативності гендеру виводить дослідження ідентичності за межі біологічного детермінізму, дозволяючи розглядати цифрову самопрезентацію як розширене поле тілесного цитування. Своєю чергою, праці Джека Гелберстама надають необхідну квір-теоретичну рамку для аналізу гендерної мінливості та видимості маргіналізованих ідентичностей в онлайн-просторі. Водночас, для розуміння владної логіки цифрових середовищ, необхідно залучити критичні дослідження медіа: Хосе ван Дейк розкриває, як культура конективності структурує соціальні зв'язки, а Ніклас Кулдрі та Андреас Гепп поглиблюють теорію медіатизації до рівня, де медіа стають активними агентами конструювання реальності та ідентичності. Критичний аналіз економічного виміру представлений у роботах Шошани Зубофф про капіталізм нагляду, що пояснює механізми перетворення гендерної перформативності на поведінковий надлишок, і у працях Ніка Срничека про платформний капіталізм, який розкриває комерціалізацію квірності та трансформацію активізму в брендований перформанс.

Нарешті, постгуманістичний поворот, висвітлений зокрема у працях Розі Брайдотті, пропонує необхідну онтологічну базу для осмислення кібер-гендерного гібриду та розподіленої суб'єктності, що виходить за межі антропоцентричної тілесності та критично переосмислює поняття автентичності в умовах алгоритмічної регуляції.

Метою статті є теоретичне осмислення механізмів, через які цифрові платформи та соціальні мережі трансформують процеси конструювання гендерних ідентичностей. Серед ключових завдань: розкрити специфіку цифрової гендерної перформативності; проаналізувати амбівалентність соціальних медіа як емансипаторного та дисциплінарного простору; розвинути концепт «алгоритмічної цитувальності» як нового механізму регуляції гендеру; а також обґрунтувати необхідність нової онтології гендерної ідентичності в умовах платформізації та постгуманізму.

Методи дослідження

Методологічну основу статті становить поєднання кількох наукових підходів, що дозволяють простежити, як цифрові платформи впливають на формування гендерної ідентичності. Використано теоретичний аналіз із опорою на праці Джудіт Батлер, Дж. Гелберстама та Розі Брайдотті, завдяки яким гендер розглянуто як процес, що вибудовується через повторення, зміну та взаємодію з технологічними середовищами. Додатково

застосовано критичний підхід до медіа, сформований у працях Н. Кулдри та А. Геппа, що дало змогу описати цифрові платформи як структури, які формують умови видимості та впливають на способи самопрезентації. Ідеї Н. Срнічека та Ш. Зубофф використано для пояснення економічної логіки платформ та алгоритмічного регулювання контенту. Застосування цих методів у сукупності допомогло окреслити ключові механізми впливу соціальних мереж на сучасні уявлення про гендер.

Результати дослідження

Нинішнє суспільство знаходиться в епіцентрі глибинного платформізації соціальної сфери, що зумовлює зміщення значної частини комунікативних та ідентифікаційних практик у цифрове середовище, яке активно моделюється алгоритмами. Як зазначає, Дж. ван Дік, «винахід Всесвітнього павутиння у 1991 році, коли Тім Бернерс-Лі зумів поєднати технологію гіпертексту з інтернетом, став основою нового типу мережевої комунікації. Блоги, лістсервери та електронна пошта допомогли формуванню онлайн-спільнот або підтримці офлайн-груп <...> З появою Web 2.0, невдовзі після початку тисячоліття, онлайн-сервіси перейшли від простого надання каналів для мережевої комунікації до інтерактивних, двосторонніх платформ для мережевої соціальності» [1, с. 5]. Нові сервіси, що відкрили безліч можливостей для онлайн-взаємодії, спершу сприймалися як нова глобальна інфраструктура — подібна до водопостачання чи електромереж, аналогічна самому Вебу.

Проблема полягає у необхідності теоретичного обґрунтування нової онтології гендеру, що враховує його нелінійність, флюїдність та алгоритмічну опосередкованість в умовах домінуючого платформного капіталізму [2]. У цьому контексті важливо враховувати, що цифрові середовища вже не є лише інструментами комунікації — вони виступають інфраструктурами суб'єктності, які формують самі умови можливості ідентичності.

Теоретичне осмислення феномену починається з розширення концепції перформативності гендеру Джудіт Батлер, де гендер утверджується як соціальний конструкт, що формується через постійне повторення та цитування. Поняття гендеру є відмінним від бінарного терміну статі. Як пише дослідниця, «навіть у межах сфери доступної для розуміння сексуальності можна побачити, що бінарні поділи, на яких вона ґрунтується, допускають проміжні зони та гібридні утворення, що свідчить: бінарні відношення не вичерпують цього поля» [3, с. 108]. У цифровому просторі це повторення виходить за межі фізичного тіла та трансформується у техно-перформативність. Цифрові платформи, як-от Instagram чи TikTok, стають простором розширеної перформативності, де ідентичність розгортається через гібридні техно-тілесні конфігурації. Практики цифрової самопрезентації — використання візуальних фільтрів, AR-ефектів, текстових маркерів та

створення множинних акаунтів (так званих «фінста») — виступають як нові технології конструювання гендерфлюїдних та небінарних ідентичностей.

Ці множинні профілі можуть розглядатися як сучасний аналог гетеротопій Мішеля Фуко, в яких можливе тимчасове призупинення бінарного гендерного порядку. Аналіз небінарних та трансгендерних практик показує, що цифрова сфера надає цим ідентичностям видимість та простір для артикуляції, раніше недоступний у гегемонній публічній сфері. Дж. Галберстам не дарма підкреслює, що «людина, що страждає на “гендерну дисфорію”, виявляє страждання через власне гендерне втілення і може потребувати лікування <...> переживання людиною страждання через свою гендерну ідентичність може бути наслідком соціального виключення, домашнього насильства або обмежених можливостей працевлаштування, а не внутрішньої боротьби з гендерною ідентифікацією» [4, с. 48]. Важливо й те, що гетеротопність цифрових просторів не є стабільною: вони можуть швидко перетворюватися на простори контролю, коли алгоритмічні механізми починають визначати, які форми ідентичності є прийнятними.

Цифрове середовище не лише розширює перформативне поле, але й ставить під сумнів саму антропоцентричну природу гендерної ідентичності. Постгуманістична теорія Розі Брайдотті дозволяє розглядати цифрового аватара не як епізодичну роль, а як елемент постійної кібер-тілесної конфігурації, що свідчить про розподілену та мережеву суб'єктність. Дослідниця наголошує, що «у відповідь на загалом негативний соціальний клімат я прагну розглядати постгуманістичну теорію як генеалогічний та навігаційний інструмент. Я вважаю корисним цей термін для дослідження способів утверджувальної взаємодії з теперішнім — такого підходу, який би враховував певні його риси на емпірично обґрунтованому, але не редуціоністському рівні, залишаючись критичним, але уникаючи негативізму. Я хочу окреслити деякі шляхи, якими постгуманне циркулює як провідний термін у наших глобально пов'язаних і технологічно медійованих суспільствах» [5, с. 5 — 6]. Цим підкреслюється необхідність розроблення нової онтології гендеру, що враховує можливість кібер-гендерного гібриду. У такій онтології ідентичність перестає бути властивістю окремого суб'єкта і набуває характеристики процесу, що формується у взаємодії людини, технології та даних.

Проте, цифрові платформи є не лише емансипаторним, але й дисциплінарним простором. Ніклас Кулдрі та Андреас Гепп доводять, що медіа активно конструюють реальність: «У центрі нашої уваги як соціальних теоретиків і теоретиків, таким чином, постає питання про те, як ми опиняємося вбудованими у світ: це вбудовування несе для нас моральний та етичний вимір. Технологічні медіа комунікації сьогодні є фундаментальними для конструювання повсякденної реальності, тобто для формування та

відтворення світу, у який ми занурені, але в такий спосіб, що породжує нові витрати, напруження й болючі наслідки» [6, с. 10]. У цьому контексті гендерна ідентичність підлягає алгоритмічній регуляції: рекомендаційні системи формують «гендерні бульбашки», які, хоча й посилюють спільноти, водночас сприяють новим формам нормалізації. Алгоритми визначають, які форми квірності є видимими та прийнятними, створюючи ефект «алгоритмічної цитувальності» — нового механізму дисциплінування гендеру.

Влада алгоритмів нерозривно пов'язана з економічною логікою платформного капіталізму [2]. Шошана Зубофф описує, як будь-яка онлайн-активність, включно з гендерною самопрезентацією, перетворюється на поведінковий надлишок для монетизації. Так, на думку дослідниці, «капіталізм нагляду вже не обмежується конкурентними боротьбою великих інтернет-компаній, де ринки “поведінкових майбуттів” спочатку були спрямовані на онлайн-рекламу. Його механізми та економічні імперативи стали типовою моделлю для більшості бізнесів, що працюють в інтернеті. Зрештою, конкурентний тиск спричинив розширення в офлайн-світ, де ті самі базові механізми, що привласнюють ваше онлайн-переглядання, вподобайки та кліки, тепер спрямовані на вашу пробіжку в парку, ранкову розмову за сніданком чи пошук місця для паркування» [7, с. 12]. Саме це й зумовлює комерціалізацію небінарності та естетизацію певних форм квірності, які стають брендованим перформансом. Таким чином, емансипаторні прояви гендеру часто співіснують із процесами товаризації, що здатні нівелювати їх критичний потенціал.

Ідентичність у цьому контексті тісно переплітається з логікою персонального брендингу, де постійна медіатизована редагованість «я» ставить під сумнів традиційне поняття автентичності гендерної ідентичності. Платформний капіталізм трансформує гендерний активізм у товар, що може підірвати його критичний потенціал, хоча цифрові субкультури все ще зберігають потенціал для опору гегемонним наративам [8]. Однак такий опір часто має фрагментарний характер і потребує нових форм солідарності, що виходять за межі алгоритмічно контрольованих платформ.

Аналіз цифрових платформ виявляє їхню глибоку амбівалентність щодо гендерної ідентичності. З одного боку, соціальні медіа розширюють гендерний спектр і забезпечують критичну видимість для маргіналізованих ідентичностей (трансгендерних, небінарних та квір-спільнот), створюючи простір для взаємної підтримки та формування цифрових субкультур, що підтверджується емансипаторним потенціалом платформ як просторів, де можливе тимчасове призупинення бінарного гендерного порядку [4]. Поява нових форматів спільнот (наприклад, Discord-серверів або децентралізованих платформ) свідчить про пошук альтернативних просторів, менш залежних від алгоритмічного нагляду.

З іншого боку, ця видимість швидко потрапляє під вплив алгоритмічних механізмів, які діють як інструменти дисциплінування. Алгоритми рекомендацій формують «гендерні бульбашки», які, хоча й посилюють спільноти, водночас сприяють новим формам нормалізації та маргіналізації певних ідентичностей, які не відповідають комерційно «прийнятним» або естетизованим стандартам квірності. Таким чином, цифрова сфера є гетеротопією, де емансипація завжди співіснує з ризиком алгоритмічного упередження та посилення соціального контролю [7]. Подвійне напруження формує нову конфігурацію влади, в якій свобода самовираження невіддільна від інфраструктурного контролю.

Критичне осмислення техно-гендерної перформативності та впливу платформного капіталізму неминує виводить дослідження на необхідність розроблення нової онтології гендеру, яка виходить за межі антропоцентричної та тілесно-фіксованої моделі. Адже, «якщо немає можливості звернутися до “особи”, “статі” чи “сексуальності”, які вислизають від матриці влади та дискурсивних відносин, що ефективно продукують і регулюють зрозумілість цих концептів для нас, то що становить можливість ефективної інверсії, підриву чи зміщення в межах сконструйованої ідентичності? Які можливості існують завдяки сконструйованому характеру статі та гендеру?» [9, с. 33]. Ця нова онтологія має враховувати нелінійність, розподіленість та алгоритмічну опосередкованість сучасної ідентичності. Зокрема, вона повинна враховувати роль інфраструктур — алгоритмів, архітектур даних, інтерфейсів — як співучасників формування гендерних режимів.

Постгуманістичний підхід, зокрема роботи Розі Брайдотті [5], пропонує розглядати гендер не як властивість індивідуального тіла, а як мережеву, гібридну конфігурацію, сформовану на перетині біологічного, соціального та технологічного. У цьому контексті, цифровий аватар та множинні профілі стають не просто масками, а справжніми, хоча й віртуальними, виразами пост-людської тілесності, яка оперує логікою кібернетики та даних. Ці тенденції вимагають критичного переосмислення поняття автентичності ідентичності, яка в умовах постійної медіатизованої редагованості та алгоритмічної фільтрації перетворюється на динамічну, ситуативну та постійно модифіковану конструкцію. Автентичність більше не може розумітися як повернення до «справжнього» Я — вона стає процесом взаємодії з технологічними середовищами.

У світлі техно-гендерної перформативності, особливо гостро постає питання про критичне переосмислення автентичності гендерної ідентичності. Традиційно, автентичність розумілася як відповідність зовнішнього вираження фіксованій внутрішній сутності або тілесній істині [3]. Однак в умовах медіатизованої редагованості «Я», де ідентичність постійно

створюється, фільтрується та оптимізується для алгоритмічної видимості, це поняття втрачає свою онтологічну стійкість.

Цифровий суб'єкт не просто грає роль, а постійно займається перформативним брендингом [8], де гендерні коди підлягають нескінченній модифікації та перегляду. Справжність, таким чином, перетворюється на динамічну, ситуативну та транс-локальну конструкцію, яка підтверджується не внутрішньою істиною, а успішною видимістю та валідацією у мережевій публічності. Цей зсув вимагає відмови від нормативних вимог до «справжньої» ідентичності та прийняття гендерної флюїдності як невід'ємної характеристики постгуманістичного існування [5].

Ідея множинних профілів, як-от «фінста», як цифрових гетеротопій, тобто просторів інакшості, що тимчасово призупиняють бінарний гендерний порядок, є важливою для розуміння потенціалу опору [4]. Закриті, часто анонімні або псевдонімні, простори дозволяють експериментувати з гендерними кодами поза тиском гегемонної візуальної економіки платформи. Проте, їхній опір є обмеженим і крихким. Незважаючи на прихованість, усі дані, включно з метаданими та поведінковими патернами, все одно збираються та аналізуються платформним капіталом [7]. Такі речі створюють ефект цифрового паноптизму, де суб'єкт може почуватися вільним від соціального нагляду, але його поведінка продовжує дисциплінуватися та монетизуватися алгоритмами. Таким чином, навіть у просторах, призначених для уникнення нормалізації, алгоритмічна влада залишається непомітною, але всепроникною, що ускладнює повне звільнення гендерної ідентичності від її контролю.

Кінцевий аналіз вимагає чіткого зв'язку між техно-гендерною перформативністю та політичною економікою даних. Гендерна ідентичність у її флюїдних та небінарних формах перетворюється на надзвичайно цінний інформаційний ресурс для платформного капіталізму [2]. Кожне гендерфлюїдне селфі, кожен коментар у квір-спільноті та кожен клік, пов'язаний із самоідентифікацією, додає цінності до поведінкового надлишку, оскільки дозволяє створювати високосегментовані та прогностичні моделі споживання та політичних настроїв.

Ідентичність, замість бути предметом політичного звільнення, стає предметом видобутку даних (data mining), де гендерна перформативність активно заохочується і капіталізується, але лише доти, доки вона генерує прибуток і не порушує комерційно вигідну форму нормалізації. Таке інструментальне використання гендеру як економічного активу є одним із найголовніших етичних викликів сучасної цифрової епохи.

Проблема алгоритмічної справедливості виникає на перетині гендерної перформативності та логіки машинного навчання. Оскільки алгоритми навчаються на історичних даних, які відображають гегемонні

соціальні упередження та бінарні гендерні норми, вони схильні неправильно класифікувати або приховувати небінарні та трансгендерні ідентичності. Це призводить до систематичної технологічної маргіналізації, де алгоритми можуть обмежувати доступ до певних спільнот, погіршувати видимість контенту або навіть блокувати акаунти, що відхиляються від «очікуваних» патернів.

Отже, алгоритми є не нейтральними математичними інструментами, а політичними актантами, які активно відтворюють та посилюють гендерну нерівність у цифровому просторі [6]. У цьому сенсі автентичність перестає бути індивідуальною якістю й набуває рис соціально-технологічного процесу. Це вимагає не просто технічного виправлення «багів», а фундаментальної етичної ревізії підходів до дизайну та впровадження систем класифікації і рекомендацій. Необхідно також створювати механізми демократичного контролю за алгоритмами, які дозволили б маргіналізованим групам впливати на процеси їхнього проектування.

Розвиток концепту кібер-гендерного гібриду та пост-людської тілесності вимагає переходу до нової постгуманістичної етики. Як підкреслюють дослідники Н. Кулдрі та А. Гепц, «соціальний світ існував ще до нашого народження як окремих індивідів і триватиме тоді, коли нас уже не буде. Різні медіа є важливими засобами для забезпечення інтерсуб'єктивного характеру нашого соціального світу. Медіа дають можливість спілкуватися крізь час і простір, формувати спільне розуміння соціального світу та репрезентувати його для подальшого осмислення й дії» [5, с. 18].

Ця етика має визнавати розподілену суб'єктність і брати до уваги нелюдських актантів (алгоритми, платформи) у формуванні гендерної реальності. Відповідальність платформ має бути розширена від простої модерації контенту до активного забезпечення онтологічної безпеки, тобто створення середовища, де різні, небінарні форми існування можуть бути визнані та процвітати без страху перед алгоритмічним покаранням чи комерційною експлуатацією. Політична боротьба за гендерну рівність у цифрову епоху перетворюється на боротьбу за прозорість алгоритмів, право на анонімність та відмову від інструментального використання ідентичності [7]. Це, на нашу думку, є наступним етапом розвитку квір-теорії в епоху платформ.

Висновки

Трансформація гендерної ідентичності у цифровому просторі не є суто академічною проблемою, але має глибокі політичні та етичні наслідки. Зростання алгоритмічного управління видимістю та формування «гендерних бульбашок» безпосередньо впливає на цивільні права та соціальну інклюзивність.

Комерціалізація квірності та перетворення гендерного активізму на брендований перформанс підривають його критичний потенціал, перенаправляючи політичну боротьбу у сферу споживання та естетики. Відтак, ключовим практичним висновком є необхідність розроблення гендерно-чутливої політики платформ, яка б протистояла алгоритмічному упередженню та забезпечувала захист від нових, технологічно опосередкованих форм дискримінації.

Подальші дослідження, на нашу думку, повинні бути спрямовані на розроблення ефективної медіаграмотності, що дозволить користувачам критично оцінювати логіку платформного капіталізму та свідомо маневрувати між емансипаторним і дисциплінарним потенціалом цифрового простору, відстоюючи право на некомерціалізовану і самостійно визначену ідентичність.

Список посилань

1. van Dijck J. The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media. New York: Oxford University Press, 2013. 240 p.
2. Srnicek N. & Renell J. Platform Capitalism Audio CD. California: Tantor Media Inc, 2023.
3. Butler J. Undoing Gender. New York: Routledge, 2005. 288 p.
4. Halberstam J. Trans*: A Quick and Quirky Account of Gender Variability (American Studies Now: Critical Histories of the Present) (Volume 3). Oakland: University of California Press, 2018. 178 p.
5. Braidotti R. The Posthuman. Cambridge: Polity, 2013. 180 p.
6. Couldry N., Hepp A. The Mediated Construction of Reality. Cambridge: Polity, 2016. 304 p.
7. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York: PublicAffairs, 2019. 704 p.
8. Montoya P. & Vandehey T. The Brand Called You: The Ultimate Brand-Building and Business Development Handbook to Transform Anyone into an Indispensable Personal Brand. New York: Peter Montoya Inc, 2003. 280 p.
9. Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 1990. 272 p.

References

1. van Dijck, J. (2013). The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media. Oxford University Press.
2. Srnicek, N. (2017). Platform Capitalism. Polity Press.

3. Butler, J. (2005). *Undoing Gender*. Routledge.
4. Halberstam, J. (2018). *Trans: A Quick and Quirky Account of Gender Variability*. University of California Press.
5. Braidotti, R. (2013). *The Posthuman*. Polity Press.
6. Couldry, N., & Hepp, A. (2016). *The Mediated Construction of Reality*. Polity Press.
7. Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. PublicAffairs.
8. Montoya, P., & Vandehey, T. (2003). *The Brand Called You: The Ultimate Brand-Building and Business Development Handbook to Transform Anyone into an Indispensable Personal Brand*. Peter Montoya Inc.
9. Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.

Andrii Sakhno

Postgraduate Student at the Department of Philosophy National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0001-8739-0333>

e-mail: sakhno_a_je@ukr.net

**THE IMPACT OF DIGITAL PLATFORMS AND SOCIAL MEDIA
ON THE CONSTRUCTION AND TRANSFORMATION OF
GENDER IDENTITIES**

Abstract

The article presents a theoretical analysis of the impact of digital platforms and social media on the construction and transformation of gender identities in contemporary society. Drawing on a synthesis of queer theory, Judith Butler's concept of gender performativity, theories of mediatization, and post-structuralist approaches to identity, it examines the mechanisms through which online environments become spaces of extended gender performativity. It is demonstrated that digital performativity is no longer confined to bodily repetition but unfolds through hybrid techno-body configurations. Particular attention is devoted to the specificity of digital self-presentation practices (visual filters, multiple accounts, textual markers, AR effects) on platforms such as Instagram, TikTok, and Twitter/X as technologies that enable the creation of gender-fluid and non-binary identities. The phenomenon of the "digital avatar" is explored as a permanent rather than episodic play with gender codes. The ambivalence of social media is analysed: on the one hand, they broaden the gender spectrum and grant visibility to marginalised identities; on the other, they generate new forms of normalisation through algorithmic regulation, the commercialisation of non-binarity, and the aestheticisation of "acceptable" forms of queerness. It is argued that recommendation algorithms produce "gender bubbles" that simultaneously amplify and marginalise particular identities. The role of platform capitalism in transforming gender activism into branded performance is examined separately, alongside the resistive potential of digital subcultures against hegemonic gender narratives. The concept of "algorithmic citationality" is developed as a novel mechanism of gender disciplining. It is

theoretically substantiated that multiple profiles and “finstas” (fake Instagrams) function as contemporary analogues of Michel Foucault’s heterotopias, in which the binary gender order can be temporarily suspended. The connection between posthumanist theory (R. Braidotti, K. Hayles) and the possibility of a cyber-gender hybrid that transcends anthropocentric embodiment is revealed. The notion of “authenticity” of gender identity is critically reconsidered under conditions of constant mediated editability of the self. In conclusion, it is argued that the digital sphere operates simultaneously as an emancipatory and disciplinary space, necessitating a critical rethinking of traditional concepts of authenticity, embodiment, and gender stability. The necessity of developing a new ontology of gender that accounts for nonlinearity, distributedness, and algorithmic mediation of contemporary identity is emphasised. Directions for further theoretical elaboration of gender identity in the context of platformised publicness, algorithmic governance of visibility, and post-human embodiment are proposed.

Keywords: gender identity; human being; coexistence; queer theory; non-binarity; mediated identity; post-humanism; heterotopia; gender.

Стаття надійшла до редакції 18.10.25

© Сахно А. Є., 2025